

P r o t o k o l l

RAT "Estonia" kunstinõukogu koosolekust 28. märtsil 1963.a.

Koosolekust võtsid osa sm-d U. Väljaots, K. Raudsepp, P. Mägi, A. Plees, T. Targama, E. Renter, A. Mikk, N. Järvi, V. Gurjev, V. Ojamaa, R. Ivalo.

Koosolekut juhatas R. Hammer, protokollis L. Mändmaa.

P ä e v a k o r d:

1. "Othello" peaproovi arutelu.

Sm. Väljaots: Üldmulje on hea. On teada, et selle ooperi väljatoomisele elame kõik kaasa ja vaatame talle kui valulapsele. Seetõttu õnnestumine on suureks südame sooviks. Üldmulje jäi tõesti soodne. Kartsin hullemat. Peamine oli muidugi Püvi küsimus. Ta on praegu väsinud, kuid edaspidi peaks andma ideaalse Othello. Peaks teda igati toetama. Eriti misanstseenides ja väsimuse juures. On kramplikus hoiakus. Kas ei oleks saanud teda selles abistada, juhtida tähelepanu, nõuda sirgemat hoiakut. Treppidest on tal palju käimisi, seisab seljaga publiku poole. See kõik ei soodusta laulmist. Tunnetan, et misanstseenidega oleks võinud palju näitlejat abistada. Kui Püvi ei laula, siis on parem, kramplikku hoiakut vähem. Eriti rabeleb ta III vaatuses. I vaatuse läks kõige paremini. Mõlemad näevad head välja (Püvi, Panova). Püvi peaks võtma Otsast eeskuju, tema vabast, tema vabast liikumisest laval. Muusikast ma ei räägi, sellest räägivad kindlasti teised. I vaatuses mootori surin segab. Kas ei saaks rätikutega teha tuult. Kui koor hakkas liikuma, varjas tuult, lipp langes lonti, alles hiljem hakkas uuesti lehvima. Lökkepildi stseen jääb staatiliseks ja läheb igavaks. Kui laul lõpeb, hakkab koor kohe kiiresti liikuma, muusikas seda ei ole. Peaks aeglasemalt ära minema. Küsitav on tants aaria ajal. Spetsiifilised tantsusammud, pilk läheb tantsijale. Võibolla lihtsalt ettekandjana oleks parem. Mõtelge sellele. Koori stseenis, kahevõitluse ajal on koor osavõtmatu. I vaatuse dueti algus kõige ilusam selles ooperis. Kahju ainult, et palju on seljaga

saali poole pöördumist. Alguses siiski ei häiri eriti, hiljem rohkem. Pukk lava ees häirib. Jago võiks seistes laulda. Othellost saab liiga ruttu kättemaksja (II vaat.). Seal peaks Püvi ennast taltsutama. Põhiliselt on ju Othello hea. Ei ole mõeldav, et nii ruttu usub halba. Hea on rästi stseen. Mõned kuulsad Othello fraasid lähevad kaduma, näit.: "surmast hullem on kahtlus", "huuli on suudelnud Cassio", "oledki ehk aus" (Jagole). Püvi pühib need nagu ära. III vaatuse misanstseenidega mõnes kohas ei lepi. Näiteks: Et lähavad pedestaalidele enä õigustama, ei mõju hästi. Stseenis " kui su deemon sind näeks" järel Püvi kohe pörutab. Peaks olema aga veel Desdemona mõju all. III vaatuses muutub Püvi lihtsalt orangutangiks. Cassio ja Jago dueti ajal ei paista välja, kuid sellele järgnevas stseenis on eriti robustne. Pärna tervitus ei ole hea. Püvi nagu naudib oma röögatusi. Miks viskab ta Desdemona maha. Riias oli nii, et Desdemona läks Cassio poole õnnitlema, see oleks olnud põhjuseks Othello vahele tormamiseks ja Desdemona maha viskamiseks. Segab "Markuse lõukoer", vappidel kasutatakse vist lõvi. Ansambli misanstseenides kuhjuvad küljele, pead jäävad üksteisele ette. I ja II vaatuse väga meeldib. Isegi III vaatuse tõrvikud täna ei häirinud. Lippude vastu ma olen, kuna ei saa aru nende mõttest. IV vaatuse täiesti erinev. Meeleolu muutub kohe. Varem maaliline, viimane vaatuse aga hoopis teise stiiliga. Särg on nagu visatud, küünlad tõusevad kole teravalt esile, lähivad põlema palve ajal ja ilmuvad tähed. Kui kogu oper oleks nii läbi viidud, oleks võibolla harjunud. Enne on kasutatud värve, ornamentikat, viimases vaatuses ainult valge ja must. Trepil katmiseks võibolla saab tülili kasutada. Tapmisstseen on naturalistlik, siiski liiga toores. Desdemona lamamine, lõug püsti, mõjub surnuna. Ots peaks olema õelam, kuid tema omapära on juba niisugune, pole midagi teha. Püvit peaks julgustama, mitte halba talle öelda. Tahaks teda väga hästi näidata.

Sm. Mägi: Püvi füüsilise hoiaku kohta. Sellega ta ainult vabastab ennast pingest laulmise ajal. See on tal sisse elatud. Siin muuta midagi ei saa praegu. Olen sellest talle rääkinud.

Sm. Ojamaa: Püvi tagasi võita lavale on teatrile suur saavutus. Tema abistamiseks ei ole kõike ära kasutatud, näit.

lipuga jooksmine, treppidest käimine ei soodusta laulmist. Efektne, et haarab Desdemona sülle, kuid kas ei võiks eesriie varem minna kinni, et ta ei peaks trepist üles minema. Kas Kylvandi ka võtab sülle? Veel rohkem peaks temaga arvestama. Suur rõõm, et ta selle asja nii hästi siiski ära tegi. Koor minu arvates väga staatiline, näit. kõrtsi stseenid. See on minu mulje. Tants aaria ajal - vist ei ole õnnestunult valitud osatäitja, mõjub vulgaarselt. Tapmine masendas, eriti vulgaarne oli raputamine. Voodi asend ei ole hea. Jalgupidi voodisse minek ka vulgaarne. Küünalde suhtes samal arvamisel kui sm. Väljaots. Tuule ja kohina vältimiseks võibolla saab midagi teha. Muusikaliselt hea. Peaks rahvast tulema seda vaatama. Aga lõpp tuleks küll natuke muuta.

Sm. Ivalo: I vaatuse koor tuhm, rütm lonkas, väga ebaselge. Tulepildid koor staatiline, igav. Ettekandjaga ei ole rahul. Õpetage enne lava taga selgeks, mis peab laval tegema. Oli juttu Othellost. Ta on intelligentne maur, ei tohi muutuda orangu-tangiks. Jalgupidi voodisse nagu härga tapma. III vaatuse misan-stseenidesse rohkem õhku anda. Paremal pool kuhjub. IV vaatuse lavapilt ei rahulda. Sellest vist on olnud ka varem kunstinõukogus juttu. Ta langeb välja üldisest stiilist. Mis otstarve võiks küünaldel olla. Midagi nad juurde ei anna.

Sm. Raudsepp: Selle lavastuse väljatulekul on kolm rõõmsat momenti. Esiteks, et tuli Neeme Järvi ja tõi palju värskust. Seda on tunda orkestris ja ka laval. Teiseks on, et Püvi sai siiski hakkama. Mina seda isiklikult ei uskunud. Kolmandaks mõjub hästi juurdeehitatud poodium orkestri kohal. Selle peaks saama suurema. Ka rambi äravõtmine mõjub hästi. Kui saaks suvevaheajal külgedelt ka karbid ära võtta, siis paraneks akustika küsimus. Oleks vaja ju veel palju tööd teha. Tänapäev oli siiski juba rahuldav, varem tekitasid tõesist muret. Kui N. Järvi edaspidi meil lavastust ette valmistab, peab ta loobuma sel ajal teistest ülesannetest, vähemalt viimasel perioodil.

Sm. Hammer: Mis saab kontrabassiga?

Sm. N. Järvi: Täna mängis kontsertmeister üksi, polnud viga. Varem oli halb. Muusikakoolis õpib sm. Suss, kes mängib meil neljandat kontrabassi, tema võiks veel paremini seda esitada.

Sm. Gurjev: Rääkida võiks võibolla palju, kuid pole mõtet. IV vaatuses on kägistamine õudne, vulgaarne. Oleme seda kogu aeg rääkinud, kuid kas te pole kuulnud, või ei taha arvestada. Eelmise lahendusega ei olnud rahul, ütlesime, et voodi asub koridoris. Nüüd astub trepilt voodisse. Teki alla minek ei mõju hästi. Nähtavasti ei osutata tähelepanu märkustele.

Sm. Hammer: Sm. Mägi nähtavasti tahtis saavutada emotsionaalse tulemuse. Esimest korda vaadates hakkas mulle ka vastu. Täna vaatasin kaugemalt, oli natuke parem.

Sm. Gurjev: Ei jäta voodi muljet. Suur valge laik.

Sm. Hammer: Põrkavad kaks printsiipiaalset suhtumist kokku. Püvi paneb pearõhu laulmisele, Ots mängule. Üldiselt ei olnud täna viga. Kui Püvi nii edasi laulab, siis peab vastu. Midagi ei saa praegu aga muuta.

Sm. Raudsepp: Kui selle töö tulemusena saab edaspidi Püvilt paremaid tulemusi, siis õigustab. Kui nii jääb, siis on halb.

Sm. Hammer: Tahaksin rõhutada dirigendi tööd. Nähtavasti meie dirigentide viga on, et teiste orkestritega pole töötanud. Õige joon, et sirgelt öeldakse välja nii solistidele kui orkestrile. See tuleb ainult kasuks. Selge, et oleks rohkem proove vaja, kuid peab välja tulema, pole midagi parata. Solistidel on ka dirigendi suhtes pretensioone. Väljatöötamiseks kulutati palju aega, proove osa läbiviimiseks jäi aga väheks.

Sm. Raudsepp: Proovide viimane periood peaks olema pikem.

Sm. Gurjev: Küsimus solistidelt sm. Järvile. Alguses, I vaat. I pildis, kas näitate sisse või ei. Proovidel näitasite, harjusime ära. Täna seda ei teinud.

Sm. N. Järvi: Näitan sisse. Põhimõtte aga, et võimalikult vähe sissenäitamist. Niisugust suhtumist, nagu Kuusikul viimasel proovil, ei või lubada. Tuleks juhtida Kuusik teisele teele, mitte saba sorgu lasta tema ees. Tuleb temaga klaveriga proove teha, nii piinlik kui see ka on.

Sm. Hammer: Mul oli sm, Kuusikuga täna kaks kõnelust. Ta ütles, et tal muusikaliselt oli selge, kuid tuli Tartust ja oli väsinud. Tänapäeva proovi kohta ütles, et kolleeg vist eksis mitte vähem. Tuleb välja koos Külvandiga.

Sm. Renter: Viimase vaatuse kohta. Ei tunneta, et oleks stiilist väljas. Mina näen seal rohkem värve. Künlad on valgustuskehadeks. Praegu on öölambid, siis olid künlad. Leidsin, et sümmeetriaga parem. Lavastuslikult tundub mõjuvam, kui Othello tuleb ülevalt. Minule ei tundu ebaloomulik, võibolla olen harjunud.

Sm. Raudsepp: Renter on isiklikult lahendusega rahul. Millest on tingitud rahulolematuse teistel. Kas meie tumeusest, ütlege ausalt.

Sm. Renter: Ei arva. See on tunnetuse küsimus. Rääkisin, et tahtsin sümmeetrilist ja harmoonilist lahendust. Vaataja tahab võibolla näha, et võiks tegelikult elus ka nii olla. Minul on mõeldud aga teatraalselt.

Sm. Ivalo: Olen vaadanud pilte ja elus ka üht-teist näinud. Ei ole näinud aga voodi niisugust asetust. Liiga rambi ääres, kuna ruumi kujutlemisel rambi äär on neljandaks seinaks.

Sm. Hammer: Paljudel juhtudel vaadatakse saali, näit. alguses siingi.

Sm. Renter: Rambi äär ei pruugi olla seinaks. Seda võib kujutleda paljut moodi.

Sm. Hammer: Kas siin ei ole vormi ja sisu küsimus?

Sm. Gurjev: Künlad valgustuseks, õige. Voodi aga ei jäta voodi muljet. Baldahhiini võibolla saab lasta alla poole, muudaks intiimsemaks.

Sm. Hammer: Kas baldahhiini on mõeldav lasta alla poole?

Sm. Renter: Othello kõik kaob siis ära.

Sm. Hammer: Kas ei oleks mõeldav panna voodi kohalt alla kardinad?

Sm. Mägi: Oper oli väga raske, töö huvitav. Praegu tundub selle operi juures veel palju pooleli. Kuid ei olnud võimalik inimestest rohkem välja võtta. Püügin lõpetasin proovid juba paar nädalat tagasi, kuna tal oli ainult üks mõte, kuidas laulda.

Selle tõttu ka teistega ei saanud enam tööd teha. Tööd alustades kartsin, et Püvil on kõik valmis. Esimene proov aga lükkas selle ümber. Õppisin tundma teda kui väga tugeva siisuga näitlejat. Rõõmustav, et ta tunnetab kõike ka seestpoolt. Töö temaga oli väga raske, kuna laulmisega raskusi. Terve ooperi laulis täna läbi kolmandat korda. Temaga tuli omamoodi tööstiil luua. Nähtavasti andis see tulemusi.

Sm. Hammer: Püvi ütleb, et ta ei märkagi, kui leiab ennast teises lava servas.

Sm. Mägi: Püüdsin talle seada sobivaid misanstseene. Käimise ja liikumisega ta lõdvestab ennast. Võiks olla palju pretensioone. Žestidega ta võib üle pakkuda, kuid ta annab siiski seda sisemusega ja põhjendab ära. Otsaga kõrvuti mängides torkab rohkem silma, kuna Ots Žeste ei kasuta. Aga see erinevus mõjub võibolla hästi. Maur ja lihvitud keigar-intrigaan. Õeldi siin, et Jago peaks raevukam olema, kuid Verdi järgi peab olema kavalier. Ots täidab seda osa hästi. Töötades edasi muutub kindlasti heakä. Kuusik peab oma arusaamist sellest osast muutma. Kui oleks veel kuu aega, siis võibolla Püvi teeks juba hästi. Ta ütleb, et tal on nii piinlik teha, kuid praegu paremini ei suuda. Paremus tendents on aga olemas. Varem kärises hääl juba II vaat., täna alles III ja IV vaatuses. Ütleb, et see on Bulgaaria kooli tulemus. Raske on tal sellest lahti saada. Tantsu teevad ka teised, Mötus, Krumm. Mötus lahendas seda vist kõige paremini. Heidetakse ette, et koori liikumine staatiline. Siin midagi teha minu arvates ei saa. Joogi pildis põhiliselt Jago laul, ei saa koorile rohkem ülesannet anda, see kataks Jago. Leian, et viimane vaatus on rahuldav. See on tegelikult I vaatuse lõpu kordamine. Taotlesime, et saaksime viimase vaatuse sarnasuse I vaatuse lõpuga. Kägistamise stseeni "Othello" lavastustes on antud mitmet moodi. On antud varjatult, kuid on ka väga selgelt välja toodud. Läksin seda viimast teed. Shakespeare järgi on see stseen väga toores. Othello tiris Desdemona juukseid pidi voodist välja ja lohistas mööda põrandat. Ots nägi üht lavastust, kus tiris voodist välja ja tagus peaga veel vastu seina. Oigustab see Desdemona ellu jäämist. Othello oma temperamendi juures ei mõtle, temast võib kõike uskuda.

Sm. Gurjev: Toores tapmine publiku silma all on minu arvates siiski liig. Peab ju ka Othellost kahju olema, kui ta ennast tapab. Peale nii toorest Desdemona tapmist aga Othellost ei saa kahju olla.

Sm. Ivalo: Peab tegema kunsti printsiipe arvestades. Otsest kägistamist vaadata ei taha, resultate tahame näha.

Sm. Hammer: Paljudes heades filmides antakse niisuguseid stseene väga naturalistlikult. Mina ei ole varjamise poolt.

Sm. Ivalo: Ma ei ole ikka nõus nende küünaldega. Liiga suured mürakad. Minu arvates üldse sm. Renter surub omalt poolt läbimõeldut liiga palju vaatajatele peale, kuigi tema tähelepant on korduvalt sellele juhitud. Lavastus tehakse ju vaatajatele ja seda tuleb arvestada. Küünalde ülesanne on arusaamatu. Mingisugune dekoratiivne detail.

Sm. Mägi: Heidetakse ette, et viimases vaatuses algusest peale on tunda matuse meeoleolu. Aga see on ju muusikas nii.

Sm. Hammer: Ülehomseks me uut lahendust ei saa. Peab minema esietendusele nii, nagu on. Võibolla saab ainult tülili vahepeale panna.

Sm. Mägi: Meil on mõeldud anda teatraalselt. Aga ka tegelikult olid sel ajal magamistoad suured ja tühjad.

Sm. Gurjev: Jalgedega voodisse minekuga ei ole mina kuidagi nõus. Kuidas sm. Mägi arvab?

Sm. N. Järvi: Midagi enam muuta ei saa. Proove enam ei ole.

Sm. Mägi: Jalgedega voodisse mineku võib ära jätta. Püvitsee ei sega, kuna oleme proovinud mitut varianti.

Sm. Hammer: Missugused on arvamused lavastuse ja osatäitjate koosseisu kohta. Kas võtame lavastuse vastu ja lubame esietendusele kõik need osatäitjad, kes tegid tänase proovi. Või on teisi ettepanekuid?

Sm. N. Järvi: Tänane koosseis peaks tegema esietenduse. Hea oleks koguni, kui see koosseis teeks vähemalt kaks või isegi kolm etendust järjest.

RAT "Estonia" kunstinõukogu otsustas võtta vastu G. Verdi ooperi "Othello" lavastus ja lubada 30. märtsil 1963.a. esietendusele alljärgnevate osatäitjatega:

Othello	-	A. Püvi
Jago	-	G. Ots
Desdemona	-	L. Panova
Emilia	-	U. Tauts
Cassio	-	V. Gurjev
Rodrigo	-	E. Eesmaa
Montano	-	A. Sepp
Lodovico	-	A. Pärn
Heerold	-	V. Veikat

Koosoleku juhataja:

R. Hammer
/ R. Hammer. /

Protokollija:

L. Mändmaa
/ L. Mändmaa. /